

Globalno gledano GDE JE SRBIJA 2019?

Savremeni svet je u neprekidnoj trci za boljim, višim i kvalitetnijim. Srbija je u trci izvan koje ne sme biti, jer se samo na taj način može postizati više. Ona neprekidno čini napore da bude što bolje rangirana na listama koje se prave za globalne konkurente. Jedan metar za sve države sveta, pa svaka država može da vidi gde se nalazi. Ovde izdvajamo nekoliko ključnih obeležja po kojima se rangiraju države, s ciljem da se napravi uvid u to gde je Srbija na jedinstvenoj globalnoj skali ekonomske i socijalne metrike.

REJTING GLOBALNE KONKURENTNOSTI – NEŠTO SLABII

Svetski ekonomski forum sačinjava za svaku godinu globalnu listu konkurentnosti. Ova lista daje vitalno važne informacije o tome na čemu počiva konkurentnost na globalnoj ekonomskoj sceni. Svaka nacija može, gledajući u ovu listu, da vidi sebe u ogledalu konkurentnosti. Uz ovo, metrika ove liste je tu i da ukaže na kvalitete pojedinih komponenti konkurentnosti, te da se uoči prostor za dalje usavršavanje i gde je prostor za borbu održanja osvojene visoke pozicije.

Vidi str. 50

GLOBALNA POZICIJA VREDNOSTI BRENDIA NACIJA

Nacije, odnosno države, imaju vrednost svojeg brenda. Da njegovu vrednost izračunaju i uporede sa drugima, pobrinuli su se specijalisti iz *Brand Finance*. Lista vrednosti nacionalnih brendova je računata i prezentirana za 100 najvrednijih nacija.

Na toj listi našla se i Srbija, koja je plasirana na 27. mestu.

Vidi str. 54

PALI SMO NA DOING BUSINESS LISTI

Svetska banka sačinjava i redovno aktualizuje Doing business listu, kao sredstvo kojim se skreće pažnja na to gde se pojedine države nalaze u lakoći obavljanja biznisa. Vlade u ovoj listi vide moćno sredstvo registrovanja svoje pozicije, ali i ukazivanja na slabosti koje treba eliminisati radi jačanja privlačnosti svojeg ambijenta.

Na toj listi Srbija je pala se 43. na 48. mesto.

Vidi str. 51

RELATIVNO DOBRO MESTO NA INDEKSU LJUDSKOG KAPITALA

Ekonomisti su došli do nedvosmislenog zaključka: negovanje ljudskog kapitala doprinosi ekonomskom bogatstvu. Vrednost ljudskog kapitala Svetska banka meri indeksom uslovljenosti produktivnosti naredne generacije radnika u odnosu na benčmark označen kao zaokruženo obrazovanje i zdravlje sada.

I tu je Srbija na relativno dobrom mestu.

Vidi str. 53

REZIME

Ključne reči: Srbija, globalni rejting, indeks globalne konkurentnosti, doing business list, nacionalni brend, indeks ljudskog kapitala

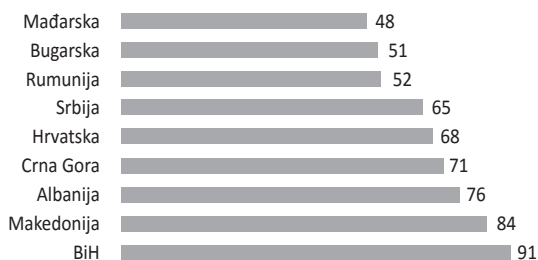
Globalno rangiranje ljudi, kompanija, nacija i regiona u svetu je sve popularnija tema. Svi se mere sa svim bitnim identifikovanim parametrima, ali istim aršinom. Namnožavaju se pojedinci, organizacije, institucije koji se takmiče u tome ko će preciznije meriti ekonomske pojave. Praktične posledice su vrlo značajne: vlade doznaju gde se komparativno nalaze na globalnom takmičarskom terenu, a potom analitički pristupaju svemu i formiraju tela koja prate stanje i predlažu mere unapređenja.

U svemu ovome bitno je gde se Srbija nalazi, i koji su to prostori koje treba da osvaja da bi bila bolja. U radu je dato nekoliko ključnih indikatora za merenje i komparaciju performansi nacionalnih ekonomija.

INDEKS GLOBALNE KONKURENTNOSTI

Rejting globalne konkurentnosti (GCR), koji formira Svetski ekonomski forum (10), nametnuo se kao orijentir prema kome se ocenjuje pozicija pojedinih država na globalnoj skali konkurentnosti. Indeks konkurentnosti, formiran po specifično odabranoj kompoziciji parametara, svrstava Srbiju na ulazu u 2019. godinu na 65. mesto.

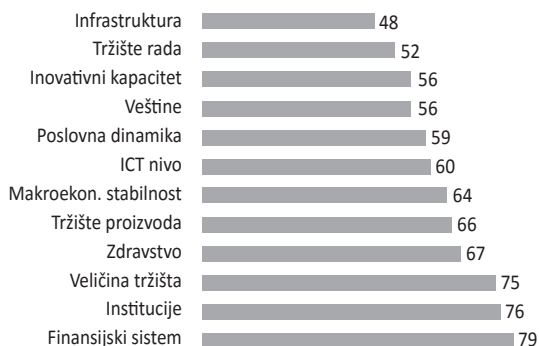
GCR RANGIRANJE SRBIJE I OKRUŽENJA

U odnosu na države u okruženju, Srbija ima otprilike srednje mesto. Specifičnost Srbije je u tome što je pepoznala vrednosti informacija o globalnoj konkurentnosti i što se unapređuje.

Srbija je svesna činjenice da se bolja pozicija može osvojiti samo veoma kompleksnim i koordiniranim poduhvatima. Ona zna da strani investitori drže na oku GCR i da je to faktor odluke da li u Srbiju investirati ili ne. Postoji niz parametara za merenje konkurentnosti, a svaki od njih je kompleks za sebe.

GCR RANGIRANJE SRBIJE 2019

Indeks konkurentnosti se formira kao kompozit. Postoji jedinstveni indeks za svaku naciju, a taj indeks nastaje nakon vaganja niza tzv. stubova na kojima počiva konkurentnost. A svaki stub, sa svoje strane, ima niz obeležja koja zajedno karakterišu dati stub. Na grafikonu (koji reprezentuje ocene za Srbiju za svaki od 12 stubova) su date ocene konkurentne vrednosti za svaki stub konkurentnosti Srbije. Pošto nisu svi stubovi iste snage nosivosti, u ispitivanju svakog od njih može da se dođe do saznanja gde su izvori za dalje unapređenje. Ovo su značajni ukazivači na to kuda usmeriti napore za povećanje konkurentnosti.

LAKOĆA OBAVLJANJA BIZNISA

Doing biznis lista Svetske banke je postala dokazani lakmus kvaliteta poslovne klime pojedinih država globalno. Svetska banka ovu listu (4) redovno aktuelizuje, što znači da se sve meri, i jednom postignuto mesto nije garantovano, jer sve države drže na oku ovu metriku i neprekidno deluju na faktore koji čine komponente kvaliteta poslovne klime. Sve sa ciljem da osvoje više mesto na listi. Vlada u ovoj listi vidi moćno sredstvo saznanja o svojoj poziciji. Lista ima i analitičku snagu jer ukazuje na kvalitete pojedinih komponenti poslovne klime.

Doing business lista Svetske banke je za vlade država postala instrument koji usmerava njihove mere izgradnje sistema i operativnih politika. Zato je većina njih formirala posebna radna tela koja prate stanje u pojedinim područjima, koja se mere i iskazuju u Doing business listi.

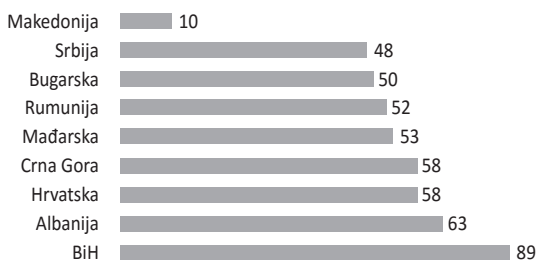
Srbija se prethodnih godina snažno uzdigla na ovoj listi, pa je u 2018. osvojila 43. mesto. Međutim, u narednom merenju, u 2019. godini, opala je za nekoliko mesta, iako ne značajno. To je signal da se postignuto mora održavati i da svaki zastoј pažnje preti padom na listi. Ispred Srbije se od zemalja u okruženju nalazi Makedonija, ostali su iza. Ubedljivo na kraju ove kolone je BiH.

Osvojeno 48. mesto, iako je slabije nego u prethodnoj godini, ipak je prilično visoko. A to mesto je rezultat rangiranja po 10 parametara i upoređenja sa drugim državama sveta.

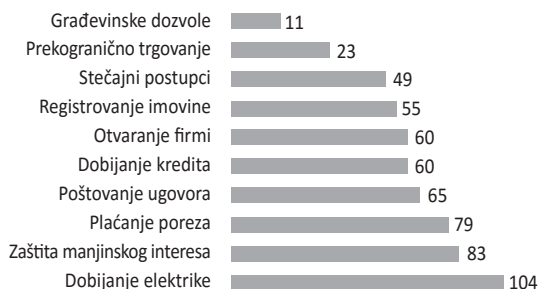
Lakoća obavljanja biznisa se kvalifikuje na bazi parametara koji su po sebi kompleksna pojava i čije ocenjivanje nije isključivo na čvrstim kvantitativnim obeležjima. Lakoća obavljanja biznisa u Srbiji je najveća u pogledu dobijanja građevinskih dozvola (iako smo ovde malo slabije ocenjeni u ovoj u odnosu na prethodnu godinu). U savladavanju prekograničnih prepreka u trgovanju smo takođe visoko ocenjeni.

Obezbeđenje električne energije je najproblematičnija tačka u obavljanju biznisa, potom zaštita manjinskih interesa i plaćanje poreza.

SRBIJA I OKRUŽENJE NA DOING BUSINESS LISTI 2019

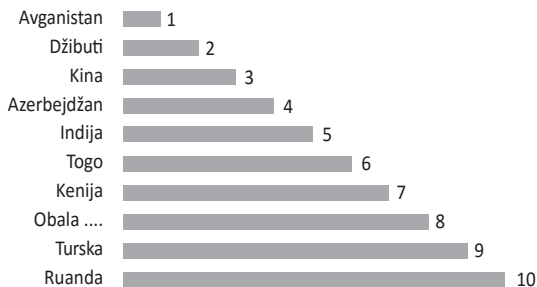
RANGIRANJE SRBIJE PO DOING BUSINESS LISTI 2019

KO SU PRVACI U KVALITETU POSLOVNE KLIME?

Ko su prvaci po kvalitetu poslovne klime, a ko su oni koji su u prethodnoj godini najviše postigli u razvoju poslovne klime. Interesantno je i prirodno da više mogu napredovati oni koji su niži na listi, otuda su njihova oružja novi zakoni, jačanje institucija, uvođenje reformi. Oni koji su u vrhu liste ne jenjavaju u svojim naporima, oni izvode neprekidne reforme. Reforme i reforme, otvaranje novih prostora, otvaranje vrata kapitalu i svim faktorima – to je borba za ekonomski napredak.

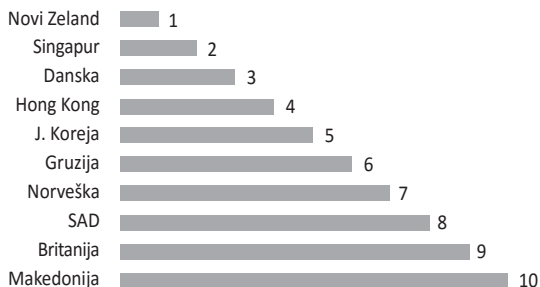
TOP 10 U NAPRETKU NA DOING BUSINESS LISTI

Trka i trka, to je savremena ekonomija. Sve se mora poboljšavati da bi biznis rastao i da bi mogao pružiti blagodeti koje se od njega očekuju. Kapital ide na sigurna mesta, a oni koji su stabilizovali svoju ekonomiju i imaju visoke performanse merene parametrima iz Doing business liste, imaju najviše izgleda za dalji napredak.

U trci iz prethode godine prvak je Avganistan, zemlja sa mnogo suprotnosti ali i odlučnosti da ide dalje. Drugo i treće mesto pripadaju Džibutiju i Kini. Ukratko, najveći borci za poboljšanje poslovne klime su zemlje nižeg standarda i viših potreba za rastom.

TOP 10 NA DOING BUSINESS LISTI

A evo i onih koji su na vrhu. Svaka od Top 10 deset su visoko institucionalizovane države, one koje su etablirane, ali koje drže vrlo visoku pažnju prema poslovnoj klimi.

Pažnju privlače zemlje u razvoju koje su dospale na ovu listu. Tu su Gruzija, koja je zasela na šesto mesto, i Makedonija, koja je dospela na 10. mesto. I, što je interesantno, one nisu na listi onih koji su najviše napredovali u odnosu na prethodnu godinu. Gruzija se pominje kao zemlja odlučnih reformi, i evo izraza uspeha.

VREDNOST LJUDSKOG KAPITALA

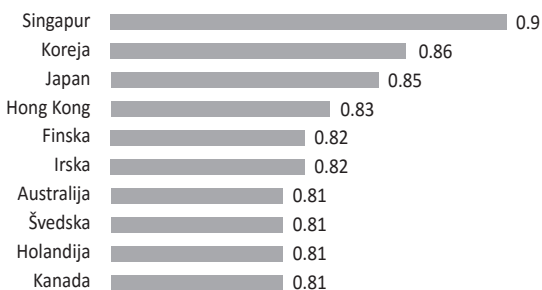
Obrazovanje i zdravlje stanovnika, kao i odgovarajući obrazovni i zdravstveni sistemi, bitni su činioci razvoja. Vrednost ljudskog kapitala Svetska banka (6) meri indeksom uslovljenosti produktivnosti naredne generacije radnika u odnosu na bencmark označen kao zaokruženo obrazovanje i zdravlje. Indeks ljudskog kapitala počinje da okupira sve jaču pažnju, pa se javljaju mere upravljanja u državama koje se baziraju na ciljanju što višeg indeksa ljudskog kapitala.

Ko su šampioni u posvećenosti ljudskom kapitalu? Na listi Top 10 nisu ekonomije koje imaju najvišu vrednost BDP-a.

Singapur je ubedljivo na prvom mestu, iza njega je Južna Koreja, pa Japan i Hong Kong. Sve države iz Azije.

Evropskih država među Top 10 na indeksu ljudskog kapitala ima četiri: Finska, Irska, Švedska i Holadija. Preostala dva mesta pripadaju jednoj državi Amerike – Kanadi, i jednoj državi na kontinentu Australije.

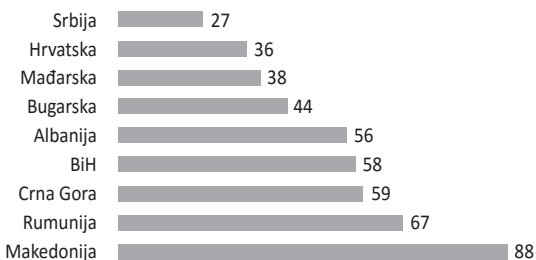
TOP 10 PO VREDNOSTI LJUDSKOG KAPITALA

Srbija je prema ovom indeksu na 27. mestu, što je prilično visoko kad se uporedi sa zemljama u okruženju. Iznenađujuće je da je Makedonija, iako vrlo visoko na Doing business listi, ovde na dalekom 88. mestu. Iza nas su Hrvatska na 36. i Mađarska na 38. mestu.

Ovaj indeks dobija sve više na značaju s obzirom na činjenicu da je sagledano da produktivnost, fleksibilnost i inovativnost nacije bitno zavise od veština, zdravlja, znanja i opštih sposobnosti stanovništva.

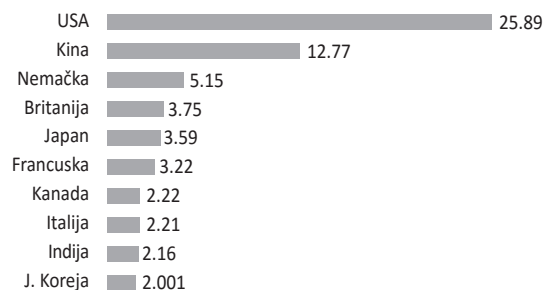
SRBIJA I KOMŠIJE RANGIRANI PO LJUDSKOM KAPITALU

GLOBALNA POZICIJA VREDNOSTI BRENDNA NACIJA

Nacije, odnosno države, imaju vrednost svojeg brenda. Za izračunavanje i upoređivanje tih vrednosti pobrinuli su se specijalisti iz *Brand Finance* (1). Lista vrednosti nacionalnih brendova je računata i prezentirana za 100 najvrednijih nacija. Na toj listi našla se i Srbija, koja je plasirana na 80. mestu.

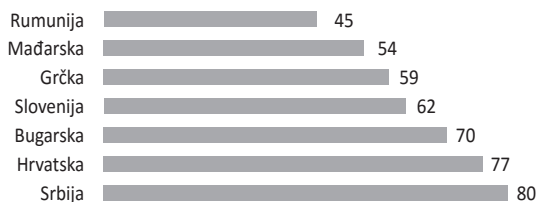
TOP 10 NAJVREDNIJIH BRENDOVA NACIJA

Prvih 10 najvrednijih brendova nacija čini oko 60 hiljada mlrd USD. Pregled njihovih vrednosti ukazuje na relativne pozicije moći među njima.

Na vrhu liste su Sjedinjene Države sa ogromnom dominacijom. Radi ilustracije te dominacije evo podataka: prva država iza nje, Kina, nije dostigla 50% vrednosti njenog brenda. Ostalih osam najvrednijih brendova izvan Kine ne dostižu zajedno vrednost brenda Sjedinjenih Država.

VREDNOST BRENDNA SRBIJE I BLISKIH ZEMALJA

Vrednost brenda Srbije je ocenjena i postavljena na 80. mesto od 100 ocenjenih brendova nacija.

Prema tim podacima, brend Srbije vredi 40 mlrd USD. Svi u okruženju, a koji se nalaze na listi, su bolji. Hrvatska je na 77 mestu sa 42, Bugarska 70, Slovenija 62. sa 123; Grčka 59 sa 87; Mađarska 54 sa 149 i Rumunija, kao najbolja, na 45. sa 222 mlrd USD. Slovenija ima manje od trećine stanovnika u odnosu na brojno stanje u Srbiji, ima preko tri puta veću vrednost nacionalnog brenda.

INDIKATORI UPRAVLJANJA

Kvalitet uređenja ekonomskog sistema i mera politika koje vlade donose i sprovode bitan su činiac ekonomskih i socijalnih kvaliteta svake države. Na listi Svetske banke (8) koja se bazira na kombinaciji nekoliko indikatora rangiraju se države globalno prema tome kakav je njihov kvalitet. Izveštaj se poziva na 30 različitih izvora podataka koje objavljuju međunarodne organizacije, institucije, nevladine organizacije i privatni sektor.

Na listi indikatora publikovanih sa najnovijim podacima za 2017. godinu, sa indeksom koji se kreće u rasponu od minus 2,5 do plus 2,5, mereni su upravljački indikatori (ukupno ih je šest), Srbija je sa vrlo niskim indikatorima.

Komponente na bazi kojih se iskazuje jedinstveni indeks upravljanja su Kontrola korupcije, Vladavina prava, Regulatorno okruženje, Efektivnost uprave, Politička stabilnost i Odgovornost. U prve dve komponente Srbija je negativna, u trećem je problematična, a nešto je bolja u poslednja tri indikatora.

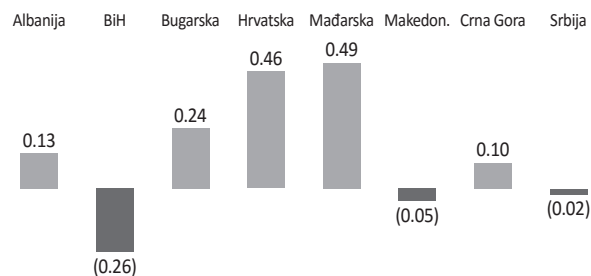
Vrednosti Indikatora upravljanja, uzetih kao prosek po svim obeležjima i upoređenih sa drugim državama u okruženju, ukazuju da je Srbija sa negativnim indikatorima, koje imaju još Bosna i Hercegovina i Makedonija.

Deprimirajući je ovo iskaz, jer dok za Bosnu i Hercegovinu stoje konstitucionalni razlozi negativnosti, a za Makedoniju nedavni politički nemiri, za Srbiju bi razlozi morali biti u inherentnim karakteristikama koje se vrlo teško likvidiraju.

INDIKATORI UPRAVLJANJA SRBIJOM

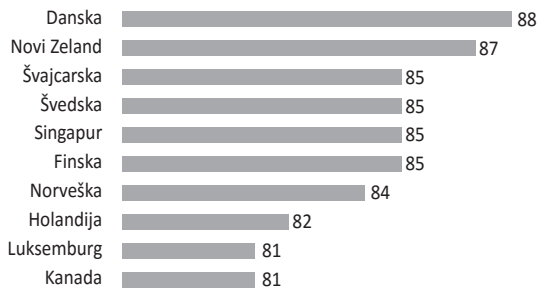
INDIKATORI UPRAVLJANJA KOMPARATIVNO

INDEKS PERCIPIRANE KORUPCIJE

Transparency International je organizacija koja je posvećena praćenju i izveštavanju o tome kako se doživljava korupcija u pojedinim zemljama. Na osnovu toga ona sačinjava rangiranje (3) po tome kako se oseća korupcija. Naravno da je ovo vrlo indikativno, ali ona stoji na vrlo ozbiljnom sistemu promišljanja i ocenjivanja korupcije. Korupcija se povezuje sa demokratijom, pa što je više demokratije, to je manje korupcije.

TOP 10 NAJMANJE KORUMPIRANIH

Prvih 10 najmanje korumpiranih nacija:

Među njima je sedam evropskih država, a čelno mesto drži opet evropska država – Danska. Na ovoj listi su od Evropljanja: Švajcarci, treće mesto; Šveđani, četvrto; Finci, šesto; Norvežani, sedmo; Holandani, osmo, i Luksemburžani, deseto mesto.

Ostale tri države na listi Top 10 najmanje korumpiranih su Novi Zeland, koji stoji na drugom mestu, Singapur, koji drži peto mesto, i Kanada, koja stoji na 10. mestu.

INDEKS PERCEPCIJE KORUPCIJE

Kako stojimo sa percepcijom rizika upoređeni sa najbližim državama u okruženju? Srbija je tu na trećem mestu, iza je Crne Gore i Bugarske, ali je od Crne Gore deli 20 mesta. Iza Srbije su BiH, Makedonija i Albanija.

Srbija je zemlja visokog rizika od korupcije, od 100 mogućih poena ona je u 2018. godini osvojila svega 39, a u toj godini ona je pala za 10 mesta na listi Indeksa percepcije korupcije. Interesantno je da se Srbija vratila tamo gde je bila 2012. godine. Čitavu prethodu deceniju ona se ovde koleba na nivou visoke korupcije.

SVODNI POGLED

Ako jedan grafikon vredi više od hijadu reči, onda su reči suviše. Reči su zaista sivušne jer su podaci prezentirani tako da čitalac može lagodno izvlačiti zaključke. Treba imati u vidu da su svi indikatori mač sa dve oštrice, i britko ukazuju na stanje i imaju prostora za „prilagođavanja“ koja sprovode vlade u okviru svojih napora da se na globalnoj listi predstave lepše nego što zaista jesu. Isto tako, valja znati da su pojave koje se mere veoma dinamične i da se iz godine u godinu menjaju pozicije, da oni koji su osvojili zavidnu poziciju mogu da skliznu nadole, jer mnogo je onih država koje čine sistematske mere za unapređenjima. Pregled koji smo napravili za prethodnu godinu (2) već ne odgovara činjeničnom stanju. Suštinska poruka poduhvata rangiranja je: neprekidno valja biti budan i neprekidno se preispitivati i unapređivati. Svet na taj način napreduje.

LITERATURA

1. Brandfinance, Nation Brands 2018, The annual report of the most valuable national brands, October 2018, https://brandfinance.com/images/upload/brand_finance_nation_brands_reports_2018.pdf – pristupljeno 5. marta 2019.
2. Milojević, R., Globalno gledano, Gde je Srbija 2018?, REVIZOR, BR. 83/2018, str. 83-87
3. Transparency International, Corruption Perceptions Index, <https://www.transparency.org/cpi2018> - pristupljeno 28.03.2019. – pristupljeno 31. marta 2019
4. World Bank, Doing Business 2019, January 2019, <http://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/media/Annual-Reports/English/DB19-Chapters/DB19-Country-Tables.pdf> – pristupljeno 30. marta 2019.
5. World Bank, Global Economic Prospects, January 2019, <http://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects> – pristupljeno 31. marta 2019.
6. World Bank, Human Capital Index, <https://datacatalog.worldbank.org/dataset/human-capital-index> – pristupljeno 29. marta 2019.
7. World Bank, Western Balkans Regular Economic Development, Fall 2018, <http://www.worldbank.org/en/region/eca/publication/western-balkans-regular-economic-report> – pristupljeno 29. marta 2019.
8. World bank, World Governance Indicators, <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#doc> – pristupljeno 29. marta 2019.
9. World Bank, Worldwide governance indicators, <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home> – pristupljeno 31. marta 2019.
10. World economic forum: Global economic competitiveness, <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/country-economy-profiles/#economy=SRB> – pristupljeno 31. marta 2019.

WHERE IS SERBIA GLOBALLY IN 2019? SUMMARY

Key words: Serbia, global rating, global competitiveness index, doing business list, national brand, human capital index

The global ranking of people, companies, nations and regions around the world is an increasingly popular topic. Everything is being measured by the same meter. Individuals, organizations, institutions that compete in determining more precise economic phenomena multiply. Practical consequences are very significant: governments find out where they are in the global competition field comparatively, and then they analytically approach the matter and form bodies that monitor the situation and suggest improvements. In all of this, it is important where Serbia is, and what are the areas that need to be made better. Several key indicators for measuring and comparing performance of national economies are given in this paper.